

НАСТЪПВА ЛИ „КРАЯТ НА ТРУДА“ ТАКЪВ, КАКЪВТО ГО ПОЗНАВАМЕ?

(В. Киров, *Дигиталната трансформация и бъдещето на труда. Глобални тенденции. Локални последиствия*, УИ „Св. Кл. Охридски“, 2022)

В съвременните условия на цифрова икономика и цифрово общество дигиталните технологии придобиват все по-важна роля в стопанския и социалния живот, както и в трудово-професионалния избор, път и живот на хората. Променя се разбирането за труд и заетост. Пораждат се нови предизвикателства, свързани с готовността за адаптация, за приспособяване на икономиките и хората към новите условия на труд, оръдията и предмета на труда. За тези значими за съвременното общество проблеми възникват потребности от нови политики, нова роля на социалните партньори, с нови функции, както и нови бизнес взаимоотношения. Изключително актуален става въпросът: „Дали утре на българското Черноморие работи ще сервират ракията и шопската салата?“, на който с книгата си *Дигиталната трансформация и бъдещето на труда. Глобални тенденции. Локални последиствия* (София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2022) Васил Киров предлага някои отговори.

Съдържанието на научното изследване е представено в три глави, в които последователно и задълбочено е разяснена концепцията за дигиталната трансформация и бъдещето на труда, като се анализират не само процесите в глобален мащаб, но и в национален контекст за България. В първа глава, на основата на задълбочен теоретичен анализ, придружен от емпирични аргументи, е направена оценка на дигиталната трансформация и Индустрия 4.0

в България. Главата разглежда напредъка на страната ни на базата на индикаторите, предложени от Европейската комисия посредством индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (Digital Economy and Society Index (DESI)¹). Според изводите „ниското ниво на цифрови умения, съчетано с недостиг на специалисти по ИКТ и недостатъчно инвестиране в цифрови инфраструктури, може да бъде сред причините, поради които процесът на дигитализация в България е бавен както в публичния, така и в частния сектор“. Оценка на напредъка на България е допълнена от автора с представянето на два примера от страната – за предприемаческата екосистема в областта на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) в София и илюстрация на базата на изследване на очакваното въздействие на изкуствения интелект върху творческите професии. Критично са анализирани и разработените национални публични стратегии и планове, които си „поставят конкретни цели, но не предвиждат необходимите ресурси за тяхното постигане“. Втората глава е посветена на платформената икономика, като с нея авторът обогатява знанието не само за рисковете, които крият платформите за труд, но и за предоставянето на нови възможности пред заетостта. Главата започва с преглед на онлайн платформите, опериращи в България или ангажиращи лица от страната, предложена е типологизация.

След това са разгледани последователно два примера за платформения труд – на висококвалифицирани специалисти от ИКТ сектора и на доставчиците на храна (като пример за нискоквалифициран труд). Глава трета е фокусирана върху дигиталната трансформация и хибридният труд. Предлага отговор на въпроса „Защо останахме да работим външи?“. Главата съдържа операционализация на категориите дистанционна работа/мобилна работа с ИКТ, като експлицитно показва предимствата и недостатъците на този тип заетост. Изведени са и професиите, за които работата от разстояние е достъпна, както и качествата (личностни и професионални), които заетите е необходимо да притежават, за да я изпълняват. Направена е уговорката, че използването на работата от разстояние има определени ограничения, които не са еднакви в различните икономики. Според оценката на дела на работните места, които биха могли да се извършват у дома с помощта на съществуващите технологии (Dingel & Neuman, 2020), за България това се отнася за 29%, при средна за ЕС – 36%. В заключението авторът прави преглед на определени политики и са изведени препоръки към заинтересованите страни в България, така че, „да ни направят свидетели на една дигитална трансформация, в която има място за всички“, а именно: диференциация на политиките по конкретни сектори и компании; необходимост от трансформация на работните места и професиите за придобиване на нови умения, необходими в новата ситуация; при едновременно мониторинг на качеството на труда и всички негови елементи, както и за евентуалната адаптация и начин на прилагане на правилата и законодателството.

Бъдещето на труда в условията на дигитална трансформация се изследва активно в другите страни (Schilirò, 2021; Acemoglu and Restrepo, 2019; Laato et al., 2021; Muro et al., 2019; Verhoef et al., 2021; Warhurst & Hunt, 2019; Kudyba, 2020), а у нас и до момента беше неразвита област на изследване. Настоящата книга обаче е изключително ценна и допринася категорично за запълването на тази празнота, въпреки заявените от автора ограничения (илюстрирането на примери от България на базата на „изследването на една предприемаческа екосистема, на една професия, на определена категория заети“).

Габриела Йорданова

Литература

Acemoglu, D., & Restrepo, P. (2019). Artificial intelligence, automation and work. In: Agrawal, A., Gans, J. & Goldfarb, A. (Eds.). *The economics of artificial intelligence. An agenda. National Bureau of Economic Research Conference Report*. Chicago: University of Chicago Press.

Dingel, J. and Neuman, B. (2020). How many jobs can be done at home?. *Journal of Public Economics*, 189 (2), 1–8.

Kudyba, S. (2020). COVID-19 and the Acceleration of Digital Transformation and the Future of Work. *Information Systems Management*, 37 (4), 284–287.

Laato, S., Mäntymäki, M., Birkstedt, T., Islam, A.K.M.N. & Hyrynsalmi, S. (2021). Digital Transformation of Software Development: Implications for the Future of Work. In: Dennehy, D., Griva, A., Pouloudi, N., Dwivedi, Y.K., Pappas, I. & Mäntymäki, M. (Eds.). *Responsible AI and Analytics for an Ethical and Inclusive Digitized Society. I3E 2021. Lecture Notes in Computer Science*, vol. 12896. Cham: Springer.

Muro, M., Maxim, R. & Whiton, J. (2019). *Automation and artificial intelligence: How machines are affecting people and place*. Brookings Institute.

Schilirò, D. (2021). Digital transformation, COVID-19, and the future of work. *International Journal of Business Management and Economic Research (IJBMER)*, 12 (3), 1945–1952.

Verhoef, P. C., Broekhuizen, T., Bart, Y., Bhattacharya, A., Dong, J. Q., Fabian, N., & Haenlein, M. (2021). Digital transformation: A multidisciplinary reflection and research agenda. *Journal of Business Research*, 122, 889–901.

Warhurst, C., & Hunt, W. (2019). The digitalization of future work and employment. Possible impact and policy responses. *European Commission JRC Working Papers on Labour, Education and Technology* (2019/05).

Бележка

¹ DESI, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-economy-and-society-index-desi-2022>